

Tematska anketa Zajednice prakse za budžet u vezi budžetske pismenosti.

Sprovođenje ankete je organizovano na inicijativu Zajednice prakse za budžet (ZPB), a ista je dizajnirana sa ciljem prikupljanja informacija iz svih zemalja koje su reprezentovane u Radnoj grupi za budžetsku pismenost ZPB (15 zemalja od 21 zemlje članice u okvirima ZPB).

Sa prikupljanjem odgovora na ovu anketu je započeto 15. aprila 2015. godine, dok je 8. maj 2015. godine određen kao krajnji rok za završetak.

Anketa je pripremljena na 3 jezika: engleskom, ruskom i bosansko-hrvatskom-srpskom.

Link prema online verziji ankete - <https://ru.surveymonkey.com/r/QV2ZSRN>

Konceptni predlog u vezi ankete je dostupan na - <http://www.pempal.org/event/read/140>

Poziv za uzimanje učešća u anketi je poslat u 15 zemalja članova Radne grupe ZPB. Predstavnici 14 zemalja su dali odgovore na upitnik u elektronskom formatu: Albanija, Belorusija, BiH, Hrvatska, Jermenija, Kazahstan, Moldavija, Republika Kirgiz, Rumunija, Rusija, Tadžikistan, Turska, Ukrajina i Uzbekistan.

Ovde analiziramo svih 14 odgovora – jedan iz svake zemlje.

Anketa sadrži 24 pitanja.

Anketu su pripremile Deanna Aubrey i Maya Gusarova (Svetska banka), dok je Deo 2 preuzet iz izvora Međunarodna budžetska anketa. Nina Dudachova (Svetska banka) je pružila podršku kod konverzije ankete u anketni instrument i pripremila ovaj izveštaj.

Deo 1: OBRAZOVANJE I PROMOVISANJE U OBLASTI BUDŽETSKE PISMENOSTI

P1. Zahtevano da se unese naziv zemlje kako bi se olakšalo praćenje ostatka rezultata ankete

P2. Da li postoje državni obrazovni/nastavni programi i okviri koji podstiču obuku u oblasti budžetske pismenosti u okviru nekog nastavnog predmeta/oblasti učenja?

P3. Na kojim nivoima obrazovanja se odvija učenje?

Zemlja			Na kojim nivoima obrazovanja se odvija učenje				
	Da	Ne	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Drugo	Ne znam
Albanija	Da				x		
Jermenija		Ne					
Belorusija	Da				x	x	
BiH	Da				x		
Hrvatska	Da			x	x	x	
Kazahstan	Da			x	x		
Republika Kirgiz	Da				x	x	
Moldavija	Da			x	x		
Rumunija		Ne					
Rusija	Da			x	x		
Tadžikistan	Da				x	x	
Turska		Ne					
Ukrajina	Da				x	x	
Uzbekistan	Da		x	x	x		
14	11	3	1	5	11	5	0

P4. Molimo obrazložite ulogu i eventualne inicijative ministarstva finansija (ako postoje) ili vlade u ovoj oblasti

Zemlja	
Albanija	Kod visokog obrazovanja (univerzitetskog) postoje predmeti koji se odnose na oblast upravljanja javnim finansijama i budžetom, ali u ovom kontekstu ne postoji uključenost Vlade/Ministarstva finansija.
Belorusija	Zaposleni Ministarstva finansija se u okviru organizovanih obuka, odnosno oblika profesionalnog razvoja (post-univerzitetsko obrazovanje) pozivaju kao predavači kako bi predstavili prakse koje se odnose na pitanja fiskalne politike. Mnogi od njih su predavači na univerzitetima i višim školama. U srednjim školama su budžetska pitanja uključena u određene predmete kao što je "Ekonomija". U okviru ekonomskog smera se sluša poseban predmet koji je posvećen budžetu, uključujući budžet Republike Belorusije.
Hrvatska	https://savjetovanja.gov.hr/ Aplikacija e-Savetovanja omogućuje svim zainteresovanim stranama pregled otvorenih javnih savetovanja, kao i aktivno učešće u njima. Za aktivno učestvovanje u javnim savetovanjima potrebna je registracija u aplikaciju e-Savetovanja, kao i aktivno učestvovanje u istim. U 2014. godini su sprovedena ukupno 544 javna savetovanja o nacrtima zakona, drugih propisa i akata. Od 11.587 komentara zainteresovane javnosti koje su nadležna državna tela uzela u dalje razmatranje, prihvaćeno ih je 3.366, dok ih je 2.743 delomično prihvaćeno. Prihvaćeno je ili delomično prihvaćeno više od polovine komentara zainteresovane javnosti u postupcima izrade nacrta zakona, drugih propisa i akata. Objavljeno je 334 izveštaja sa jasnim obrazloženjima razloga neprihvatanja pojedinih primedbi. Ovi podaci ukazuju na porast transparentnosti rada tela državne uprave kao i na sve veću uključenost građana u procese oblikovanja politika. Dalji razvoj procesa savetovanja sa zainteresovanom javnošću u 2015. godini će se podsticati kroz središnji portal za savetovanja „e-Savetovanja“, internetski portal za savetovanja s javnošću gdje će građani, poduzetnici, civilno društvo i ostala zainteresovana javnost moći puno lakše da pristupe svim otvorenim savetovanjima državnih tela i znatno jednostavnije da šalju svoje komentare i predloge poboljšanja nacrta propisa.
Kazahstan	Stvaranje novih ekonomskih specijalnih predmeta, odobranje nastavnog programa i istraživačkih tema, objavljivanje inovacija iz oblasti, kao i pružanje odgovora na pitanja građana u specijalizovanim novinama, na sajtu MF i ostalim društvenim mrežama.
Republika Kirgiz	1. U okviru Ministarstva finansija Republike Kirgiz postoji Obrazovni centar čiji je cilj da unapredi kapacitet državnih službenika i zaposlenih lica raznih organizacija koje se bave pitanjima iz oblasti upravljanja javnim finansijama. 2. Ministarstvo finansija na godišnjim osnovama priprema Građanski budžet kojim se jednostavnim jezikom predstavljaju osnovni parametri u vezi državnog budžeta. 3. U okviru rada Akademije za menadžement pod pokroviteljstvom predsednika Republike Kirgiz se sprovodi obuka u vezi finansijske/budžetske pismenosti. 4. Ministarstvo finansija Republike Kirgiz priprema priručnike za potrebe srednjih škola.
Rusija	Zajednički projekat Svetske banke i ruskog MF u vezi unapređivanja budžetske pismenosti u Rusiji.
Tadžikistan	Nacionalni tadžikistanski državni univerzitet ima predmet koji se obavi pitanjima sličnim državnim budžetu. Pored toga, u ovoj fazi razvoja rada tadžikistanskog Instituta za finansije, fokus se postavlja na obrazovanje u oblasti fiskalne politike, budžetiranja, itd.
Ukrajina	Ekonomska pitanja, uključujući pitanje fiskalne pismenosti su usvojena kao deo nastavnog programa u okviru određenih specijalnih škola. Takvi nastavni programi su u nadležnosti Ministarstva obrazovanja i nauke
Uzbekistan	Ministarstvo je iniciralo uvođenje elektronske obuke-simulacije koja se odnosi na učenje u vezi složenih pitanja iz oblasti finansijske pismenosti, a takođe je pripremljen i priručnik na temu budžetske pismenosti.

P5. Da li postoji neki drugi oblik formalne ili neformalne obuke o tome kako sprovesti analizu ili dolaziti do razumevanja budžeta države?

P6. Molimo da ukratko predstavite ove inicijative:

Zemlja	Da	Ne	Pregled
Albanija		Ne	
Jermenija	Da		Postoji operativni centar za obuku u okviru Ministarstva finansija Republike Jermenije.
Belorusija		Ne	
BiH	Da		U ranijem periodu je od strane više nevladinih organizacija izvršena edukacija na različitim nivoima vlasti u BiH (najčešće lokalnom) o učešću građana u procesu donošenja budžeta, razumevanja budžetskog procesa i dr.
Hrvatska	Da		http://www.mfin.hr/hr/proracun-za-gradane Na internet stranicama Ministarstva finansija se nalazi Vodič za građane.
Kazahstan	Da		Razvijena su jedinstvena pravila u vezi formulisanja i uspostavljanja građanskog budžeta (planiranje, izvršenje, analiza i kontrola budžeta) u obliku izveštaja, infografika, slajdova. Zajedničkim radom Ministarstva finansija i Ministarstva nacionalne privrede se sprovode online video konferencijski sastanci, web-seminari kojima se predaju osnove budžeta (procedure i rezultati).
Republika Kirgiz	Da		Ministarstvo finansija održava redovne javne rasprave o budžetu u regionima, a pored toga se za različite ciljne grupe organizuju seminari informativnog tipa, kao i seminari posvećeni obukama (za predstavnike neprofitnih organizacija, medija i opštinske zvaničnike). Takođe, opštine nezavisno održavaju javne rasprave na temu lokalnih budžeta.
Moldavija	Da		Postoji dosta događaja koje organizuju različite organizacije civilnog društva, javne institucije, a koji su orjentisani prema različitim interesnim grupama: sindikatima, predstavnicima zakonodavnih tela lokalne samouprave, članovima organizacija civilnog društva, studentima univerziteta, itd. Teme o kojima se diskutuje su: a) odlike srednjoročne fiskalne politike i budžeta; b) tekuće reforme u oblasti javnih finansija; c) programsko budžetiranje kao alatka za sprovođenje monitoringa implementacije agende koja se odnosi na mere javnih politika i obezbeđivanja javnih usluga, itd.
Rumunija	Da		Od 2007. godine imamo uspostavljenu novu budžetsku klasifikaciju kako bi olakšali implementaciju Evropskog sistema računa (ESA). U proteklom periodu su održani različiti kursevi koji se odnose na budžet i strateško planiranje. Do septembra ove godine, svaki rukovodilac ekonomskog odeljenja mora da poseduje sertifikat prema ESA-i.
Rusija	Da		Povećani nivo budžetske pismenosti kod stanovništva (budžet za građane), dalje razvijanje projekta (godišnje objavljivanje analitičkog materijala prema federalnom zakonu u vezi federalnog budžeta u formatu koji je dostupan građanima), razvijanje Jedinstvenog portala budžetskog sistema i u okviru modula "Budžet za građane", budžetski kalkulator.
Tadžikistan	Da		
Turska		Ne	
Ukrajina		Ne	
Uzbekistan	Da		Periodični sastanci na terenu sa stanovništvom (građanski parlamenti) na temu zastupanja stavova, zatim parlamentirana zasedanja, kao i rad ministarstva i sektora gde zaposleni upoznaju sa odobrenim planom prihodne-rashodne strane budžeta.
14	10	4	9

P7. Molimo navedite ko čini ciljnu grupu obuke?

Zemlja	Vlada	Mediji	Nevladine organizacije	Parlamentarci	Službe za analizu i podršku pri parlamentu	Revizori	Drugi
Albanija							
Jermenija						x	Ministri, ministarstva, opštine
Belorusija							
BiH	x	x	x	x	x		Građani
Hrvatska	x	x	x	x	x	x	
Kazahstan						x	Studenti viših škola, studenti Akademije i univerziteta, građani, vladini zvaničnici, poslovna zajednica
Republika Kirgiz	x	x	x	x	x	x	
Moldavija	x		x	x	x		
Rumunija	x					x	
Rusija							Građani RF
Tadžikistan							
Turska							
Ukrajina							
Uzbekistan	x	x	x	x	x		
9	6	4	5	5	5	5	4

P8. Kako biste ocenili nivo budžetske pismenosti sledećih grupa građana?

Zemlja	Vlada	Mediji	Nevladine organizacije	Parlamentarci	Službe za analizu i podršku pri parlamentu	Revizori
Albanija	Visoka	Srednja	Srednja	Srednja	Visoka	Visoka
Jermenija	Srednja	Niska	Niska	Srednja	Srednja	Srednja
Belorusija	Visoka	Srednja	Niska	Srednja	Srednja	Visoka
BiH	Visoka	Niska	Srednja	Srednja	Srednja	Visoka
Hrvatska	Visoka	Srednja	Visoka	Visoka	Visoka	Visoka
Kazahstan	Visoka	Srednja	Srednja	Visoka	Visoka	Visoka
Republika Kirgiz	Srednja	Niska	Srednja	Niska	Srednja	Visoka
Moldavija	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja
Rumunija	Visoka	Srednja	Srednja	Srednja	Ne znam	Visoka
Rusija	Visoka	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja
Tadžikistan	Visoka	Srednja	Srednja	Visoka	Srednja	Visoka
Turska	Visoka	Visoka	Visoka	Srednja	Visoka	Visoka
Ukrajina	Visoka	Ne znam	Srednja	Visoka	Visoka	Visoka
Uzbekistan	Visoka	Visoka	Srednja	Visoka	Srednja	Visoka
14	V-11 S - 3 N- 0 NZ - 0	V-2 S - 8 N- 3 NZ- 1	V-2 S -10 N -2 NZ- 0	V-5 S - 8 N-1 NZ- 0	V-5 S- 8 N - 0 NZ -1	V- 11 S - 3 N - 0 NZ- 0

P9. Ko u vašoj zemlji izrađuje formalne materijale za obuku o budžetskoj pismenosti?

Zemlja	Obrazovni sektor	MF ili njihov ekvivalent	Ministrstvo obrazovanja	Agencija za državnu službu	Instituti za obuku u oblasti upravljanja javnim finansijama	Nezavisni konsultanti	Nije primenljivo	Drugi
Albanija							x	
Jermenija		x				x		
Belorusija	x		x		x			
BiH		x				x		
Hrvatska		x			x			Lokalni nivo uprave
Kazahstan	x	x	x	x	x			
Republika Kirgiz		x			x	x		
Moldavija		x	x		x	x		
Rumunija	x	x						
Rusija		x	x			x		
Tadžikistan	x	x			x			
Turska		x						
Ukrajina			x					
Uzbekistan		x	x					
14	4	11	6	1	6	5	1	1

P10. Da li se u vašoj zemlji sprovode informativne kampanje i promocije znanja o državnim budžetima? P11. Molimo odaberite jedan od ponuđenih pristupa koji se primenjuje kod vas.

Zemlja	Da	Ne	Štampani i audio-vizuelni mediji	Interaktivni mediji	Specijalni događaji	Drugi
Albanija		Ne				
Jermenija	Da		x	x		
Belorusija		Ne				
BiH	Da		x			
Hrvatska	Da			x		Unutar svakog ministarstva i drugih državnih tela postoje organizacijske jedinice u čijoj je nadležnosti izrada finansijskog plana što u krajnjoj instanci čini državni budžet. Osim navedenog, neke jedinice na lokalnom nivou organizuju radionice i raspravu o predlogu budžeta pre njegovog donošenja. Pored navedenoga, neke od jedinica imaju aplikaciju na svojim internetskim stranicama na kojima građani mogu davati svoje predloge kako bi po njihovom mišljenju trebao izgledati budžet za tekuću godinu za njihovu jedinicu. Građanima je bliži budžet njihove jedinice, pa im saznanje o budžetu na lokalnom nivou olakšava razumevanje budžeta i na državnom nivou.
Kazahstan	Da				x	Dan finansijera, Dan poreskih radnika, Dan računovođa.
Republika Kirgiz	Da		x	x	x	
Moldavija	Da				x	
Rumunija		Ne				
Rusija	Da		x	x	x	
Tadžikistan	Da		x			
Turska		Ne				

Ukrajina		Ne				
Uzbekistan	Da		x			
14	9	5	6	4	4	2

P12. Molimo objasnite kako izgleda inicijativa i ko izrađuje materijale, kao i ko upravlja kampanjama.

Zemlja	
Jermenija	Verovatno mislite: MF upravlja ovim kampanjama, objavljuje interaktivni budžet.
BiH	Kao što je već rečeno, kampanje oko izrade budžeta su svojstvene lokalnom nivou pa je iz tog razloga inicijativa, izrada materijala i cela kampanja vođena od strane jedinica lokalne samouprave.
Hrvatska	Kao što je ranije navedeno, inicijative i kampanje se najčešće sprovode od strane organizacija iz nevladinog sektora.
Kazahstan	MF u saradnji sa Udruženjem finansijera, Udruženjem poreskih obveznika i Nacionalnom komorom preduzetnika i organizacija profesionalnih računovođa.
Republika Kirgiz	Informacije u vezi budžetske pismenosti se prosleđuju različitim metodama. Ministarstvo finansija zajedno sa povereničkim fondom ima vodeću ulogu u pripremanju i diseminaciji materijala.
Moldavija	Ministarstvo finansija je isključivo odgovorno za pripremanje trening materijala i organizaciona pitanja. Često mu pomažu međunarodni partneri i organizacije civilnog društva.
Rusija	Predavanja ministra finansija koje se obavljaju u školama i na univerzitetima (Ministarstvo finansija priprema materijale).
Uzbekistan	Materijale prepremaju stručnjaci Ministarstva finansija.
8	

P13. Da li novinari u vašoj zemlji izveštavaju o državnom budžetu?

P14. Da li je njihovo izveštavanje dobro i precizno?

Zemlja	Da li je izveštavanje dobro i precizno prezentovano?				Molimo pružite više informacija
	Da	Ne	Da	Ne	
Albanija	Da			Ne	Ne postoji detaljna i sveobuhvatna analiza koju u ovom kontekstu sprovode novinari.
Jermenija	Da		Da		
Belorusija	Da			Ne	Novinari ističu najvažnije događaje koji se odnose na budžet (odobranje budžeta, značajnu novu potrošnju u oblasti socijalnih usluga, razjašnjenja koja daje kolegijum Ministarstva finansija). Po pravilu, Ministarstvo finansija za potrebe događaja priprema saopštenje za javnost, ali neki put mediji pripremaju sopstvene preglede ili analize budžeta, iako takve inicijative često ne odražavaju budžetske aspekte na odgovarajući način. U ovom slučaju, portparol Ministarstva finansija ostvaruje kontakt sa predstavnicima medija i neki put se vrši prilagođavanje takvih materijala.
BiH	Da			Ne	Potrebna je usmerena edukacija novinara u oblasti javnih finansija.
Hrvatska	Da		Da		Izveštavanje medija je uglavnom dobro. Za eventualne nejasnoće kontaktiraju učesnike u procesu izrade budžeta, dok su im oni na osnovu Zakona o pravu na pristup javnim informacijama dužni da u zakonom propisanom roku odgovore na postavljena pitanja.
Kazahstan	Da		Da		Novinari učestvuju na godišnjem kolegijumu Ministarstva finansija, na sastancima Parlamenta,

					na zasjedanjima Vlade. Intervjuišu stručnjake iz Ministarstva finansija.
Republika Kirgiz	Da		Da		Izvor informacija za potrebe medija se u suštini zasniva na on-line resursima Ministarstva finansija. U isto vreme, novinari nisu uvek precizni u opisivanju budžetskih informacija.
Moldavija	Da		Da		Odgovor je istovremeno da i ne. Neki put činjenice nisu predstavljene onakve kakve su, a iste ponekad nisu predstavljene ni po njihovoj važnosti i uticajnosti na javnost.
Rumunija		Ne			
Rusija	Da			Ne	Kod budžetskih podataka postoje netačnosti.
Tadžikistan	Da				Činjenice nisu uvek predstavljene na objektivan i tačan način. U tim slučajevima Ministarstvo finansija, kao i ostale relativne institucije podnose pojašnjenja na iste.
Turska	Da		Da		
Ukrajina	Da			Ne	Pozicija novinara za tendenciju ima da se fokusira na kriticizam prema budžetu, a isti često nemaju dovoljno osnovanu bazu njihovih tvrdnji.
Uzbekistan	Da		Da		
14	13	1	7	5	

P15. Da li organizacije civilnog društva (ili udruženja organizacija civilnog društva) ili nevladine organizacije analiziraju ili prate državni budžet?

P16. Kakva je uloga organizacija civilnog društva u debati o budžetu u vašoj zemlji?

Zemlja	Da	Ne	Uloga organizacija civilnog društva
Albanija	Da		Organizacije civilnog društva su generalno gledano deo učesnika na sesijama koje su posvećene preliminarnim diskusijama koje se održavaju tokom procesa prezentacije budžetskog predloga, pogotovo u delu koji se tiče fiskalnih mera.
Jermenija		Ne	
Belorusija		Ne	
BiH	Da		Organizacije civilnog društva su pre svega jedan korektivni faktor koji za cilj ima da poveća transparentnost u procesu donošenja i izvršavanja budžeta kao i da taj proces približi i pojasni građanima kojima ta materija nije toliko bliska.
Hrvatska	Da		GONG je organizacija civilnog društva u Republici Hrvatskoj osnovana 1997. godine radi posticanja građana na aktivnije učestvovanje u političkim procesima. Cilj delovanja GONG-a je promovisanje i unapređivanje ljudskih i građanskih prava, te ohrabrivanje i osnaživanje građana za što aktivnijom participacijom u procesima donošenja političkih odluka. GONG promoviše kulturu dijaloga, otvorenosti, transparentnosti i odgovornosti u javnoj sferi, te poštovanja ljudskih, naročito građanskih prava, putem istraživanja, zagovaranja i edukacije, samostalno ili u saradnji s pojedincima i organizacijama koji dele vrijednosti GONG-a. Tako je GONG na primer, u aprilu ove godine u Saboru Republike Hrvatske organizovao održavanje okruglog stola na temu "Kako građani sudeluju u odlučivanju? Participativno budžetiranje i drugi primeri iz Hrvatske". Okrugli sto je organizovan u saradnji s Odborom za finansije i državni budžet, kao i Odborom za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu Hrvatskoga sabora. Okruglom stolu su bili prisutni, osim državnih i lokalnih tela vlasti i naučnici iz instituta i univerziteta, kao i privrednici. Okrugli sto su pratili i o tome izveštavali i mediji u Hrvatskoj.
Kazahstan	Da		Predstavnici organizacija civilnog društva imaju prava da postavljaju pitanja na web-sajtovima, u novinskim izdanjima, časopisima, da kontaktiraju preko bloga Ministarstva finansija u delu pitanja i odgovora, kao i da iniciraju pitanja preko članova Parlamenta i ostalih vladinih organa i organizacija.
Republika Kirgiz	Da		Organizacije civilnog društva igraju važnu ulogu u diskotovanju i u davanju preporuka koje se odnose na budžet zemlje. Problemi: fragmentirano i usko fokusirano kod postavljanja pitanja od strane predstavnika organizacija civilnog društva, kao i nizak nivo povratnih informacija između državnih organa i organizacija civilnog društva.

Moldavija	Da		Uzimaju učešća u diskusijama u vezi srednjoročnog budžetskog okvira, a posebno u delu koji se odnosi na poresku politiku, identifikovanje prioriteta u oblasti rashoda itd. Postoje dva osnovna problema koji se odnose na organizacije civilnog društva u ovom segmentu: 1) predlozi koji se dobijaju sa njihove strane nisu opravdani i procenjeni sa ekonomskog, fiskalnog i socijalnog stanovišta; 2) postoji manjak nepristrasnosti zbog njihovog posebnog interesa i nedovoljno dubokog razumevanja svih aspekata finansiranja javnog sektora iz izvora nacionalnog budžeta.
Rumunija		Ne znam	
Rusija	Da		Ovaj process se u našoj zemlji tek nalazi u razvojnoj fazi
Tadžikistan	Da		Organizacije civilnog društva organičeno učestvuju u raspravama posvećenim budžetu.
Turska	Da		Organizacije civilnog društva mogu da učestvuju u diskusijama tokom faze pripreme budžeta uključivanjem u rad Odbora za planiranje i budžet. Takođe mogu da budu prisutni u parlamentu, kao i da prate diskusiju tokom održavanja plenarnih sednica.
Ukrajina	Da		U procesu pripremanja nacrta državnog budžeta održavaju se pregovori sa predstavnicima sindikata i poslodavaca.
Uzbekistan	Da		Organizacije civilnog društva su uključene u fazu preliminarnih diskusija u vezi budžeta preko učestvovanja na specijalnim sastancima, međutim, svi predstavnici organizacija civilnog društva nisu ekonomisti po obrazovanju, tako da se kod takvih javlja percepcija složenosti predstavljenih budžetskih informacija.
14	11	NE – 2; Ne znam – 1	

P17. Da li u vašoj zemlji postoje neke druge inicijative/politike osim obuka ili informativnih kampanja za unapređenje budžetske pismenosti?

Zemlja	Ne, ali postoje planovi za uvođenje inicijativa/politika za unapređenje budžetske pismenosti	Ne i nema planova za uvođenje inicijativa/politika za unapređenje budžetske pismenosti	Da	Vrste politika
Albanija	X			
Jermenija	X			
Belorusija		X		
BiH		X		
Hrvatska			X	Kao što je navedeno u prethodnim odgovorima.
Kazahstan			X	Svake godine, grupa za zastupanje, uključujući profesionalce i rukovodioce iz Ministarstva finansija putuje širom regiona zemlje kako bi se sastali sa građanima.
Republika Kirgiz		X		
Moldavija	X			
Rumunija	X			
Rusija			X	Godišnja publikacija Budžeta za građane koja se objavljuje na sajtu

				Ministarstva finansija; dalje razvijanje Jedinственog portala budžetskog sistema.
Tadžikistan				
Turska	x			
Ukrajina		x		
Uzbekistan			x	Ministarstvo je razvilo kompleks elektornske obuke-simulacije pod nazivom "Finansijska pismenost", a u okviru koje se nalaze određena pitanja u vezi budžetske pismenosti.
13	5	4	4	

P18. Koji su po vašem mišljenju glavni izazovi koji se odnose na unapređenje budžetske pismenosti?

1. Nedovoljan pristup pouzdanim medijima ili/i komunikacijskim tehnologijama
2. Apatija i/ili nezainteresovanost građana
3. Konfuzija koja nastaje zbog prevelike količine informacija koje su trenutno dostupne
4. Nerazumevanje ekonomskih i tehničkih koncepata i terminologije
5. Nerazumevanje uloge vlade
6. Nedostatak finansijskih sredstava za finansiranje inicijativa vlade
7. Nejasni budžetski procesi i prakse i/ili stalne promene usled reformskih procesa
8. Slab civilni sektor
9. Slabi ili neobjektivni mediji
10. Slaba budžetska pismenost na nivou vlade itd., tako da je teško raditi na unapređenju pismenosti izvan vlade
11. Drugo

Zemlja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Albanija	x		x	x				x	x		
Jermenija				x				x			
Belorusija		x		x							
BiH	x	x		x		x			x		
Hrvatska			x			x					
Kazahstan	x										
Republika Kirgiz				x		x			x	x	
Moldavija	x			x					x		
Rumunija				x			x				
Rusija	x	x		x	x		x				
Tadžikistan			x	x				x	x		
Turska			x								
Ukrajina			x	x							
Uzbekistan	x		x	x							
14	5	3	6	11	1	3	2	3	5	1	

P19. Kako se po vašem mišljenju najbolje može unaprediti budžetska pismenost u vašoj zemlji?

Zemlja	
Albanija	Uvođenjem, u bliskoj budućnosti, dokumenta Građanski budžet, kao i aktivno uključivanje organizacija civilnog društva u budžetski proces i diskusiju.

Jermenija	Razvijanje i implementacija programa obuke.
Belorusija	Za mene je najoptimalnija priprema (od strane Ministarstva finansija) pojednostavljenog pregleda javnog sektora i postavljanjem istog u javnu sferu (Internet). Oni koji su zainteresovani za ova pitanja se tako mogu upoznati sa istim.
BiH	Zajedničkom saradnjom vladinog i nevladinog sektora na ovim aktivnostima.
Hrvatska	Unapređivanjem privrede čime se stanovnicima omogućavaju bolji uslovi za život. U nedostatku finansijskih sredstava ljudi se prvenstveno bore za osnovne uslove za život (stan...hrana...odeća...), a tek nakon toga dolazi nadgradnja, iako je sve to međusobno povezano.
Kazahstan	Informacije trebaju da budu jasne i dostupne svim građanima bez obzira na njihovu starost.
Republika Kirgiz	Želeli bismo da prostudiramo i uvedemo napredne tehnologije koje se odnose na unapređivanje budžetske pismenosti.
Moldavija	1. Jednostavnost – predstavljanje dostupnih informacija za širu publiku (jednostavna i ne previše obimna informacija, predstavljena na razumljiv način); 2. Kredibilnost – osigurati da su informacije koje se predstavljaju društvu tačne; 3. Redovnost – trebao bi da postoji adekvatan kalendar prema kojem se predstavljaju informacije; 4) Dostupnost – zainteresovani bi trebali da dobijaju informacije bez ulaganja većih napora.
Rumunija	1. Stvaranje bazne definicije za sve budžetske linije koje bi bile lake za razumevanje od strane svih zainteresovanih strana; 2. Stvaranje i razumevanje standarda troškova koji bi bili u upotrebi u budžetskom okviru; 3. Osvešćenost svih ovlašćenih zvaničnika u vezi važnosti budžetiranja orijentisanog prema rezultatima.
Rusija	Projekat za unapređivanje budžetske pismenosti u Rusiji je već započet. Bilo bi bilje da se prostudiraju iskustva po ovom pitanju u sledećim zemljama: Južna Afrika, Novi Zeland, SAD, Kanada, Francuska i Estonija.
Turska	Ministarstvo finansija održava trening sesije za predstavnike medija, kao i za predstavnike organizacija civilnog društva, a takođe u grupu pozvanih se mogu uključiti i studenti, kao i zainteresovani građani.
Ukrajina	Kako bi se unapredila budžetska pismenost kod stanovništva, potrebno je da razvijemo lako razumljive formate informacija u vezi budžeta, kako u fazi razvoja budžeta, tako i u fazi izvršenja istog. Bilo bi korisno kada bi se razvio sistem društveno značajnih indikatora i kada bi se isti konstantno ažurirali i unapređivali uzimajući u obzir stavove javnosti.
12	

Deo 2: DOSTUPNOST KLJUČNE BUDŽETSKE DOKUMENTACIJE GRAĐANIMA

P20. Koje od sledećih ključnih budžetskih dokumenata izrađuje vaša vlada?

1. Predbudžetski izveštaj
2. Vladin predlog budžeta
3. Usvojeni Zakon o budžetu
4. Gradanski budžet
5. Mesečni ili kvartalni izveštaji
6. Polugodišnji izveštaj
7. Godišnji izveštaj

Zemlja	1	2	3	4	5	6	7
Albanija	X	x	x		x	x	x
Jermenija	X	x	x		x		x
Belorusija	X	x	x			x	x
BiH		x	x		x	x	x
Hrvatska		x	x	x	x	x	x
Kazahstan	x		x	x	x	x	x
Republika Kirgiz	x	x	x	x	x	x	x
Moldavija	x	x	x		x	x	x
Rumunija		x	x		x	x	x
Rusija	x	x	x	x	x		x
Tadžikistan	x	x	x	x			x
Turska	x	x	x		x	x	x
Ukrajina		x	x		x	x	x
Uzbekistan	x	x	x		x		x
14	10	13	14	4	12	10	14

P21. Koji od sledećih ključnih budžetskih dokumenata su javno dostupni i slobodni za korišćenje bez naknade?

1. Predbudžetski izveštaj
2. Vladin predlog budžeta
3. Usvojeni Zakon o budžetu
4. Gradanski budžet
5. Mesečni ili kvartalni izveštaji
6. Polugodišnji izveštaj
7. Godišnji izveštaj
8. Revizorski izveštaj

Zemlja	1	2	3	4	5	6	7	8
Albanija	x	x	x		x	x	x	
Jermenija	x	x	x		x		x	x
Belorusija			x			x	x	
BiH		x	x					x
Hrvatska		x	x	x	x	x	x	x
Kazahstan			x	x	x		x	
Republika Kirgiz	x	x	x	x	x	x	x	x
Moldavija	x	x	x		x	x	x	x
Rumunija			x					
Rusija			x	x	x		x	
Tadžikistan			x	x			x	
Turska	x	x	x		x	x	x	x

Ukrajina		x	x		x	x	x	
Uzbekistan	x		x				x	
14	6	8	14	5	9	7	12	6

P22. Da li izradujete elektronsku verziju budžeta za građane (npr. Budžetski portal) za državni budžet ili za budžete na drugim nivoima države?

Zemlja	Da, za državni budžet i za budžete na nižim nivoima	Da, ali samo za državni budžet	Ne
Albanija			x
Jermenija	x		
Belorusija			x
BiH			x
Hrvatska	x		
Kazahstan	x		
Republika Kirgiz		x	
Moldavija			x
Rumunija			x
Rusija	x		
Tadžikistan		x	
Turska		x	
Ukrajina			x
Uzbekistan			x
14	4	3	7

P23. Molimo navedite glavne izazove koji sprečavaju da budžetski dokumenti budu dostupni javnosti.

Zemlja	Nedovoljna podrška sa političkog nivoa	Nedostatak liderstva	Nedostatak relevantnog i stručnog znanja	Nedovoljno zainteresovana javnost za budžet	Nerazumevanje budžetskih koncepata u javnosti	Nedostatak finansijskih sredstava za sprovođenje inicijativa	Drugo
Albanija							Zapravo, sva budžetska dokumenta (videti 16 i 17) se objavljuju na zvaničnom web-sajtu Ministarstva finansija,

							stoga su ista dostupna javnosti i besplatna za upotrebu.
Jermenija							
Belorusija				x	x		Građani sami mogu da na indirektan način utiču na budžet (donošenje odluka o prilagođavanju ili o razjašnjenju stavki budžeta se može izvršiti preko zvaničnih parlamentarnih predstavnika). Stoga, procenjujem da je njihova zainteresovanost za budžetski process na niskom nivou.
BiH				x	x	x	
Hrvatska				x			Javnost je uglavnom upoznata sa budžetom i načinom donošenja budžeta, ali je mali broj ljudi zainteresiran za učestvovanje u konstruktivnoj raspravi.
Kazahstan							
Republika Kirgiz				x	x		
Moldavija			x		x		
Rumunija	x		x		x		
Rusija		x			x		
Tadžikistan			x				
Turska							Irelevantno pitanje.
Ukrajina							Budžet je predstavljen na Internet stranicama i u zvaničnim publikacijama, ali ne postoji budžet koji je pripremljen u formatu dostupnom građanima
Uzbekistan		x					
13	1	2	3	4	6	1	5

P24. Da li su građani uključeni u proces formulisanja budžeta?

Molimo pružite objašnjenje

Zemlja	Da	Ne	Objašnjenje
Albanija	Da		Obično se o predlogu budžeta/paketu fiskalnih mera diskutuje na relaciji Vlada/Parlament i zainteresovane strane (nevladine organizacije). Međutim, ima dosta mesta za unapređenje u pogledu potrebnosti/periodičnosti takvog procesa i pretvaranja istog u konstantni i održiv proces.
Jermenija	Da		
Belorusija	Da		Parlamentarni predstavnici su predstavnici građana, a stim u vezi, kao pretpostavku možemo uzeti da građani učestvuju u diskusiji o nacrtu zakona o budžetu.
BiH	Da		
Hrvatska	Da		Više su zainteresovani za budžete na lokalnom nivou jer im je to bliže. Razlog toga je što se radi se o njihovom okruženju, odnosno o jedinici lokalne samouprave u kojoj žive pa su više zainteresovani za budžet iste.
Kazahstan	Da		Građani preko članova Parlamenta i Maslikhata iniciraju budžetske predloge, kako za nacionalni, tako i za lokalne nivoe.

Republika Kirgiz	Da		Građani učestvuju u diskusiji tokom godišnjih javnih rasprava o nacrtu budžeta.
Moldavija	Da		
Rumunija		Ne	Građanska uključenost u formulisanje budžeta koje obavlja vlada se odvija samo preko parlamentarnih predstavnika.
Rusija		Ne	Ali smo posvećeni ovoj ideji u budućnosti.
Tadžikistan		Ne	
Turska	Da		Organizacije civilnog sektora učestvuju u diskusijama u parlamentarnom Odboru za planiranje i budžet.
Ukrajina	Da		Prema ukrajinskom zakonu, održavaju se konsultacije između Vlade i sindikalnih predstavnika i predstavnika organizacija poslodavaca, na sektorskom i teritorijalnom nivou.
Uzbekistan		Ne	Preko rasprava uz učestvovanje nevladinih organizacija
14	10	4	9